

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Szczecinie

LSZ-4113-002-06/2014

D/14/505

Tekst ujednoczony

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	D/14/505 – Gospodarka finansowa Lasów Państwowych
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Szczecinie
Kontroler	1. Krzysztof Szczepaniak, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr 90576 z dnia 4.06.2014 r. 2. Wiesław Kaszak, starszy inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr 90569 z dnia 28.05.2014 r. 3. Jerzy Bazylewicz, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr 88752 z dnia 16.06.2014 r. <p style="text-align: right;">(dowód: akta kontroli str. 1-4, 7-8)</p>
Jednostka kontrolowana	Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe Nadleśnictwo Tychowo ul Mroczkiewicza 36, 78-220 Tychowo (dalej: Nadleśnictwo)
Kierownik jednostki kontrolowanej	Jerzy Wicik, Nadleśniczy Nadleśnictwa Tychowo od 19 marca 2012 r., poprzednio do 15 marca 2012 r. Józef Stanisławski. <p style="text-align: right;">(dowód: akta kontroli str. 5-6)</p>

cena ogólna

II. Ocena kontrolowanej działalności

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność Nadleśnictwa w zakresie prowadzenia gospodarki finansowej w latach 2011-2013¹. Sytuacja finansowo-majątkowa Nadleśnictwa w tym okresie była korzystna, mimo straty netto wykazanej w 2012 r. na skutek dekonunktury na rynku drzewnym.

Uzasadnienie oceny ogólnej Powyższą ocenę uzasadniają wysokie wskaźników płynności i rentowności oraz niskie wskaźniki zadłużenia. W 2013 r. odnotowano wzrost przychodów przy jednoczesnym spadku kosztów.

Pozytywną ocenę kontrolowanych zdarzeń gospodarczych uzasadnia rzetelne planowanie i realizacja przychodów z działalności podstawowej. Prawidłowo realizowano roczne plany pozyskania drewna. Po 6 latach obowiązywania Planu Urządzenia Lasu (dalej: PUL) pozyskanie drewna kształtowało się na właściwym poziomie 60% etatu cięć (zarówno w użytkowaniu rębny jak i przedrębny). Niewielkie odchylenia od wykonania planu pozyskania były związane z bieżącą sytuacją na rynku.

W związku z prowadzoną działalnością Nadleśnictwo gospodarstwo wydatkowało środki, z zastosowaniem rzetelnej kalkulacji kosztów prowadzonej działalności. Sprzedaż drewna prowadzono zgodnie z obowiązującymi zasadami ustalonymi przez Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych (dalej: Dyrektor Generalny LP). Umowy w sposób wystarczający zabezpieczały interes Skarbu Państwa, a w przypadku nieodebrania drewna przez kontrahentów naliczono kary umowne.

Zamówienia publiczne na roboty budowlane, a także na usługi z zakresu gospodarki leśnej obejmujące m.in. pozyskanie i zrywkę drewna były udzielane zgodnie z przepisami ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych² (dalej: PZP).

Rozliczenia z funduszem leśnym były dokonywane prawidłowo i terminowo.

¹ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna.

² Dz.U. z 2013 r., poz. 907 ze zm.

Stwierdzone nieprawidłowości nie miały istotnego wpływu na ocenę sytuacji majątkowo-finansowej Nadleśnictwa i dotyczyły m.in. przystąpienia do użytkowania w 2013 r. drogi leśnej bez zawiadomienia właściwego organu o zakończeniu jej budowy.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Rzetelność działań w zakresie planowania i realizacji przychodów z działalności podstawowej.

Opis stanu faktycznego

1.1. W badanym okresie w Nadleśnictwie obowiązywał PUL, sporządzony na okres od 1.01.2008 r. do 31.12.2017 r., zatwierdzony decyzją Ministra Środowiska z dnia 1.06.2009 r. W PUL określono zadania dotyczące etatu miąższościowego użytków głównych (rębnych i przedrębnych) w ilości nie większej niż 1.104.293 m³ grubizny drewna netto przy powierzchni lasów gospodarczych 18.885,24 ha.

(dowód: akta kontroli str. 12-16)

Plan pozyskania drewna, określony w planach finansowo-gospodarczych na poszczególne lata, przewidywał następujące rozmiary cięć (masę drewna do pozyskania):

- na 2011 r. – 137,9 tys. m³, w tym 120,1 tys. m³ grubizny i 17,8 tys. m³ drobnicy,
- na 2012 r. – 130 tys. m³, w tym 116 tys. m³ grubizny i 14 tys. m³ drobnicy,
- na 2013 r. – 131 tys. m³ w tym 118 tys. m³ grubizny i 13 tys. m³ drobnicy.

(dowód: akta kontroli str. 38, 69, 104)

Plany finansowo-gospodarcze na lata 2011, 2012 i 2013 nie były zmieniane (w tym w zakresie pozyskania drewna).

(dowód: akta kontroli str. 20)

W sprawie prognozowania wartości przychodów ze sprzedaży drewna, Zastępca Nadleśniczego Jarosław Wasilewicz (dalej Z-ca Nadleśniczego) wyjaśnił m.in., że „na podstawie etatu cięć użytków drzewnych Nadleśnictwo corocznie uzgadnia z RDLP w Szczecinku rozmiar rocznych planowanych cięć. Następnie do wysokości planowanego rozmiaru pozyskania dokonuje się naboru pozycji cięć w terenie, uwzględniając gospodarcze potrzeby danych drzewostanów. Po wyborze pozycji cięcia dokonuje się w drzewostanach pomiaru drzew do wycięcia oraz ocenę potencjalnych sortymentów drewna do pozyskania, metodą szacowania (tzw. szacunek brakarski). Pełne zestawienie sortymentów drewna planowanego do pozyskania w danym roku jest podstawą do wyliczenia planowanego przychodu z tytułu sprzedaży drewna. Zgodnie z zarządzeniami Dyrektora Generalnego LP w sprawie zasad sprzedaży drewna ceny minimalne do przetargów ograniczonych oraz systemowych aukcji internetowych w latach 2011-2012 ustalali nadleśniczowie w porozumieniu z Dyrektorem RDLP. W 2013 r. ceny drewna do sprzedaży ofertowej ustalane były na podstawie cen średnioważonych uzyskanych w ramach internetowych przetargów ograniczonych w Portalu Leśno-Drzewnym na II półroczu 2012 r. Ceny minimalne do systemowych aukcji internetowych ustalali nadleśniczowie w porozumieniu z Dyrektorem RDLP. Ceny dotyczące sprzedaży do ZSLP określone były przez RDLP. W jednostkach nadzorowanych przez RDLP ustalano powyższe ceny w jednakowej wysokości we wszystkich jednostkach. Ceny detaliczne ustalali nadleśniczowie. Ustalane w powyższy sposób ceny uwzględniały ceny uzyskiwane w poprzednich latach oraz przewidywane zmiany uwarunkowań rynkowych na rynku handlu drewnem. Jednocześnie powyższe ceny musiały zapewnić uzyskanie średniej ceny sprzedaży drewna w skali wszystkich nadleśnictw”.

(dowód: akta kontroli str. 148, 151-152)

1.2. Wykonanie pozyskania drewna kształtowało się w 2011 r. na poziomie 136,7 tys. m³, w 2012 r. 127,8 tys. m³ oraz w 2013 r. 128,9 tys. m³ i było niższe od planowanego odpowiednio o: 1,2 tys. m³, 2,2 tys. m³ i 2,1 tys. m³.

(dowód: akta kontroli str. 20, 38, 69, 104, 153-158)

W sprawie przyczyn niewykonania planu pozyskania drewna w latach objętych kontrolą, Nadleśniczy Jerzy Wicik (dalej: Nadleśniczy) wyjaśnił, że „główna przyczyna związana była z brakiem zapotrzebowania ludności na drewno małowymiarowe pozyskiwane kosztem i staraniem nabywcy (tzw. samowyrobem). W 2013 r. pozyskanie grubizny było większe

o 364 m³ z uwagi na pozyskanie drewna z wywrotów po huraganie, co zostało uzgodnione z RDLP w Szczecinku, natomiast mniejsze drobnicy o 2.457 m³.”

(dowód: akta kontroli str. 159, 161)

W okresie objętym kontrolą Nadleśnictwo wykonało odnowienia na łącznym obszarze 545,27 ha, w tym: w 2011 r. 138,22 ha, 2012 r. 213,24 ha oraz 2013 r. 193,81 ha. Poniesione koszty odnowień wyniosły łącznie 2.225.047 zł, odpowiednio: 657.568 zł, 846.233 zł i 741.246 zł. W powyższym okresie zalesienia wykonywano tylko w 2011 r. Łączny obszar wyniósł 15,01 ha, a koszty zalesień wyniosły 77.120 zł.

(dowód: akta kontroli str. 21, 162)

1.3. W strukturze wiekowej drzewostanów dominujące były drzewostany w III i IV klasie³ wiekowej, tj. w latach 2010-2013 od 21,2% do 21,5% powierzchni drzewostanów oraz od 20,6% do 20,4% w 2012 r. i 15,8% w 2013 r. w IV klasie wieku. Udział drzewostanów w I klasie wiekowej w 2010 r. wynosił 19,5% i systematycznie malał do 17,7% w 2013 r., podczas gdy udział drzewostanów w II klasie wiekowej wzrósł w tym samym okresie z 15,8% do 17,6%. Drzewostany w wieku przeszłorębnym (tj. drzewostany przekraczające wiek rębności przyjęty dla nich w PUL) stanowiły w latach 2010-2013 odpowiednio 10,8%, 10,1%, 9,5% i 10,9% powierzchni drzewostanów.

(dowód: akta kontroli str. 28)

1.4. Zasoby miąższości grubizny brutto w lasach Nadleśnictwa⁴ wynosiły w 2010 r. 4.860,6 tys. m³ i zmniejszyły się w 2013 r. o 45,1 tys. m³, tj. do 4.815,4 tys. m³. Miąższość drzewostanów w wieku przeszłorębnym również zmalała w tym okresie o 10,5 tys. m³, tj. z 787,6 tys. m³ do 777,1 tys. m³.

(dowód: akta kontroli str. 29)

1.5. Wg stanu na koniec 2013 r. miąższość grubizny brutto drzewostanów przeszłorębnych⁵ wynosiła 777,1 tys. m³ i stanowiła 16,2% miąższości grubizny drzewostanów w Nadleśnictwie. Miąższość drzewostanów przeszłorębnych w strefach ochrony⁶ wynosiła 86,4 tys. m³ i stanowiła 11,1% drzewostanów przeszłorębnych.

(dowód: akta kontroli str. 29, 163)

W sprawie przyczyn istnienia drzewostanów przeszłorębnych Nadleśniczy wyjaśnił m.in., że „wiek rębności danego gatunku drzewa nie służy do tego, aby dokładnie w tym wieku drzewa usuwać z drzewostanów, lecz jest jednym z kryteriów kwalifikowania drzewostanów do użytkowania rębego i późniejszej analizy zasobów drzewnych w skali całego nadleśnictwa. Doboru poszczególnych drzewostanów do użytkowania rębego w danym 10-leciu, objętym PUL dokonuje taksator w terenie w toku prac urzędniowych. Ocenia on wtedy zdolność danego drzewostanu do odnowienia, jego jakość techniczną, kolejność cięć w ramach ostępów (ład przestrzenny i czasowy); uwzględnia także inne uwarunkowania, jak wyłączenie z użytkowania niektórych drzewostanów, np. w związku z położeniem w rezerwach, występowaniem stref ochronnych zwierząt, występowaniem roślin objętych ochroną, siedlisk prawnie chronionych, itp. Przeciętny wiek drzewostanów nadleśnictwa powinien być zbliżony (w granicach +/- 5 lat) do połowy orientacyjnego średniego wieku rębności drzewostanów. Uznaje się, że różnica powyżej 5 do 15 lat jest odstępstwem od takiego pożądanego stanu, a powyżej 15 lat jest znacznym odstępstwem. W wypadku odstępstwa od pożądanego przeciętnego wieku drzewostanów nadleśnictwa nie powinno się go pogłębiać do stanu powodującego znaczne odstępstwo, zaś w przypadku już występującego znacznego odstępstwa należy go korygować w kierunku stanu pożądanego. Średni wiek drzewostanów nadleśnictwa, według PUL wynosi 53 lata, a przeciętny wiek rębności około 100 lat, nie zachodziła więc potrzeba obniżenia średniego wieku drzewostanów poprzez zwiększenie przyjętych etatów”.

(dowód: akta kontroli str. 176-179)

³ Bez drzewostanów objętych ochroną rezerwatową.

⁴ Jak w przypisie nr 3.

⁵ Jak w przypisie nr 3.

⁶ Strefy ochrony gatunków chronionych, drzewostany referencyjne, drzewostany położone wzdłuż dróg publicznych i cieków wodnych, na terenach trudnodostępnych, na siedliskach bagiennych, drzewostany nasienne oraz wpisane do rejestru zabytków.

W sprawie kosztów poniesionych przez Nadleśnictwo w związku z obecnością drzewostanów w wieku przeszlorębnym Nadleśniczy wyjaśnił m.in., że „Nadleśnictwo nie ponosi żadnych dodatkowych kosztów w związku z występowaniem drzewostanów w wieku wyższym, niż wiek rębności poszczególnych gatunków drzew. Ponoszone koszty dotyczą zwykłego zarządzania mieniem Skarbu Państwa, z uwzględnieniem zasad wielofunkcyjnej gospodarki leśnej, obowiązujących w LP. Obniżenie wartości drzewostanów w wieku wyższym, niż wiek rębności poszczególnych gatunków drzew, nie występuje”.

(dowód: akta kontroli str. 176, 179)

W PUL przewidziano pozyskanie drewna w drzewostanach przeszlorębnych w ilości 582,8 ha. Szacunkowa wartość pozostawionego na pniu drewna w wieku przeszlorębnym (drzewostanów niechronionych) na koniec 2013 r. wynosiła 115.521.649 zł (690.712,4 m³*167,25 zł/m³)⁷.

(dowód: akta kontroli str. 17, 29, 155, 163)

W sprawie działań podejmowanych w celu zmniejszenia ryzyka strat z tytułu niewykorzystania potencjału produkcyjnego w wyniku przetrzymywania na pniu drzewostanów przeszlorębnych Nadleśniczy wyjaśnił, że „Nadleśnictwo może występować do RDLP z wnioskiem o wycinanie drzewostanów nieprzewidzianych do użytkowania rębego, w sytuacji zagrożenia trwałości tych drzewostanów. W okresie objętym kontrolą Nadleśnictwo Tychowo z takiej możliwości nie korzystało, albowiem takie zagrożenie nie występowało”.

(dowód: akta kontroli str. 176, 179)

1.6. Stosunek zrealizowanego pozyskania drewna w latach objętych kontrolą do bieżącego przeciętnego przyrostu rocznego⁸ wynosił w 2011 r. – 1,19, w 2012 r. – 1,15 oraz w 2013 r. – 1,17⁹.

(dowód: akta kontroli str. 23, 153-158)

Wg stanu na koniec 2013 r. wykonanie etatu cięć (po 6 latach obowiązywania PUL) wyniosło 59,2% (654.147 m³ wobec 1.104.293 m³ etatu na 10-lecie), w tym w zakresie użytków rębnych 59,8% (wykonanie za lata 2008-2013 - 361.584 m³, etat na 10-lecie – 604.293 m³) oraz użytków przedrębnych 58,5% (wykonanie za lata 2008-2013 – 292.563 m³, etat na 10-lecie – 500.000 m³).

(dowód: akta kontroli str. 16, 23)

W sprawie działań podejmowanych w sytuacji zmniejszonego lub zwiększonego zapotrzebowania na drewno Nadleśniczy wyjaśnił, że „w sytuacji zmniejszonego zapotrzebowania na drewno w latach 2011-2013 Nadleśnictwo sprzedawało drewno nie odebrane przez odbiorców oraz drewno z puli sprzedaży detalicznej w aplikacji „e-drewno”. W przypadku zwiększonego zapotrzebowania - Nadleśnictwo sprzedawało drewno z zapasu do ilości umożliwiającej zachowanie ciągłości sprzedaży”.

(dowód: akta kontroli str. 148, 150-151)

1.7. Planowane i zrealizowane przychody ze sprzedaży drewna w poszczególnych latach objętych kontrolą wyniosły:

- w 2011 r. – plan: 22.060.946 zł, wykonanie: 25.494.080 zł (wyższe o 16,6% od planu),
- w 2012 r. – plan: 26.227.938 zł, wykonanie: 21.915.963 zł (niższe o 16,4% od planu),
- w 2013 r. – plan: 21.569.447 zł, wykonanie: 22.257.353 zł (wyższe o 3,2% od planu).

(dowód: akta kontroli str. 24)

W sprawie przyczyn niewykonania planu przychodów ze sprzedaży drewna w 2012 r. Z-ca Nadleśniczego wyjaśnił, że „przeprowadzenie procedur w PL-D i systemowych aukcjach

⁷ Wartość pozostawionego drewna na pniu w wieku przeszlorębnym wyliczona jako iloczyn średniej ceny sprzedaży (uzyskanej w 2013 r.), wyliczonej jako przychody ze sprzedaży drewna dzielone przez ilość sprzedanego drewna na koniec 2013 r., pomnożonej przez ilość drewna pozostawionego na pniu w wieku przeszlorębnym (poza drewnem, które nie mogło być pozyskane w myśl obowiązujących przepisów).

⁸ Spodziewany przeciętny przyrost roczny miąższości brutto określono na 126.345 m³ (56.135 m³ w obrębie Poniki oraz 70.210 m³ w obrębie Tychowo), w tym 96.845 m³ (76,7%) w drzewostanie sosnowym (So).

⁹ Wykazane w sprawozdaniu LPIO-9 wielkości pozyskania podane są w wartościach netto. Zgodnie z § 95 Instrukcji Urządzania Lasu (część 1) wskazano, że miąższość brutto uzyskuje się po przemnożeniu miąższości netto przez współczynnik 1,25.

internetowych na zakup drewna na rok 2012 odbyło się pod koniec 2011 r. W wyniku sprzedaży Nadleśnictwo osiągnęło ceny drewna, na podstawie których dokonano korekty ostatecznej wartości przychodów ze sprzedaży drewna, uwzględniając w planie finansowym 2012 r. osiągnięte ceny sprzedaży na I półroczu 2012 r. w systemowych aukcjach internetowych oraz na cały rok w PL-D. W trakcie 2012 r. nastąpiła dekoniunktura w sprzedaży drewna. Przy sprzedaży drewna na II półroczu nie osiągnięto już tak wysokich cen sprzedaży w systemowych aukcjach internetowych. Dodatkowo część nabywców nie zrealizowała umów zakupu drewna, odstępując od ich realizacji, w wyniku czego zostały nałożone kary umowne. Nadleśnictwo sprzedawało drewno nieodebrane przez nabywców oraz drewno z puli sprzedaży detalicznej w aplikacji e- drewno. Niewykonanie masy sprzedanego drewna było spowodowane koniecznością utrzymywania zapasu drewna do sprzedaży dla nabywców w myśl obowiązujących umów sprzedaży. W związku z dekoniunkturą na rynku drzewnym nabywcy występowali z wnioskami o przedłużenie terminu sprzedaży drewna z zawartych umów na 2013 r.”.

(dowód: akta kontroli str. 148-150)

W sprawie przyczyn zrealizowania przychodów ze sprzedaży drewna w 2011 r. wyższych niż planowane Z-ca Nadleśniczego wyjaśnił, że „w wyniku dobrej koniunktury na rynku drzewnym osiągnięto wyższą cenę sprzedaży drewna od ceny planowanej, zarówno przy sprzedaży na I półroczu, jak i w II półroczu 2011 r. Miało to miejsce przy sprzedaży ograniczonej w PL-D jak i systemowych aukcjach internetowych oraz w aplikacji „e-drewno”. Dodatkowo Nadleśnictwo dokonało sprzedaży części drewna z zapasu wykorzystując dobrą koniunkturę na drewno”.

(dowód: akta kontroli str. 148, 150)

1.8. W okresie objętym kontrolą Nadleśnictwo sprzedawało drewno jednej jednostce LP - Zespołowi Składnic Lasów Państwowych w Białogardzie (dalej: ZSLP). Zasady sprzedaży obejmowały sortyment i objętość masy drewna ustalane corocznie w porozumieniach zawieranych pomiędzy Nadleśniczym a Dyrektorem ZSLP¹⁰. Ceny rozliczeniowe ustalane były w oparciu o cennik sporządzony przez RDLP. W latach 2011 – 2013 Nadleśnictwo sprzedało do ZSLP łącznie 13.653,12 m³ drewna. Wartość sprzedaży z tego tytułu w 2011 r. wyniosła 1.056.926 zł (4,2% wpływów ze sprzedaży drewna), w 2012 r. – 589.894 zł (2,7%) oraz w 2013 r. – 364.792,60 zł (1,6%).

(dowód: akta kontroli str. 14-25, 180-195)

1.9. W latach 2011-2013 Nadleśniczy zawarł 12 umów na sprzedaż drewna z 4 różnymi kontrahentami zagranicznymi¹¹. W wyniku realizacji tych umów Nadleśnictwo uzyskało przychody w kwocie 2.000.608 zł. Analiza 4 umów (po 1 zawartej z każdym kontrahentem) wykazała, że 3 dokonało zakupu na podstawie wyników aukcji e-drewno organizowanej w trybie określonym zarządzeniami Dyrektora Generalnego LP: nr 49 z 7.10.2010 r., nr 39 z 25.04.2012 r. oraz nr 82 z 19.11.2012 r., a 1 - w wyniku przetargu ograniczonego w PL-D, przeprowadzonego w trybie określonym zarządzeniem Dyrektora Generalnego LP nr 51 z 27.10.2011 r.

(dowód: akta kontroli str. 25, 196-217)

1.10-11. Analiza warunków realizacji umów nie wykazała ich zróżnicowania dla kontrahentów zagranicznych i krajowych. W treści analizowanych 16 umów (4 dla kontrahentów zagranicznych i 12 dla kontrahentów krajowych) nie stwierdzono zapisów wprowadzających konieczność spełnienia specjalnych warunków dla kontrahentów zagranicznych. Kontrahenci zagraniczni przystępowali do przetargów na zakup drewna na ogólnych warunkach, przewidzianych w odpowiednich trybach (tj. poprzez PL-D, zakupy e-systemowe oraz submisje).

(dowód: akta kontroli str. 196-248, 258-297)

1.12. W latach 2011 i 2012 Nadleśniczy nie zawierał umów wieloletnich. W 2013 r. zostały zawarte 4 takie umowy (30.12.2013 r.) z terminem realizacji w latach 2014-2015.

(dowód: akta kontroli str. 26)

¹⁰ Porozumienie z: 20.12.2010 r. na 2011 r., 28.12.2011 r. na 2012 r. oraz 31.12.2012 r. na 2013 r.

¹¹ Drewno nie było przetwarzane w Polsce, podlegało wywozowi za granicę.

1.13. Z tytułu nieodebrania drewna w okresie objętym kontrolą Nadleśnictwo naliczyło kary umowne w wysokości 158.699 zł i do dnia 6.06.2014 r. uzyskało przychód z tego tytułu w kwocie 128.210 zł. Naliczone kary dotyczyły 61 umów zawartych przez 41 podmiotów. Drewno zakupione było przez te podmioty w PL-D (7 umów), aukcjach e-systemowych (45 umowy) i e-drewno (9 umów).

(dowód: akta kontroli str. 298-301)

1.14. W okresie objętym kontrolą nie było przypadków niepodpisania umów przez podmioty, które wygrały przetarg na zakup drewna.

(dowód: akta kontroli str. 27)

1.15. Na próbie 12 umów sprzedaży drewna (po cztery w każdym roku z okresu objętego kontrolą) obejmujących łącznie 2.952,69 m³ sprzedanego drewna o łącznej wartości 734.041 zł ustalono, że sprzedaż odbywała się wg zasad ustalonych w Państwowym Gospodarstwie Leśnym Lasy Państwowe (dalej: PGL LP). Zabezpieczenie interesu Skarbu Państwa polegało na nałożeniu wymogu wniesienia przedpłaty przed wydaniem drewna oraz na wprowadzeniu systemu kar, który jednakowo dla obu stron zawartych umów dawał uprawnienia do pobierania kar w wysokości 5% wartości drewna nieprzygotowanego bądź nieodebranego. Masa drewna, jego rodzaj, ceny (poza jednym przypadkiem) i terminy odbioru były zgodne z warunkami zawartych umów.

(dowód: akta kontroli str. 196-297)

1.16. W okresie objętym kontrolą drewno sprzedawane było w imieniu Nadleśnictwa przez Dyrektora Generalnego LP na podstawie 58 umów zawartych z 5 kontrahentami oraz przez Dyrektora RDLP na podstawie 80 umów zawartych z 10 kontrahentami. Przychody z tego tytułu ujmowane były w księgach rachunkowych Nadleśnictwa. Nadleśnictwo nie ponosiło dodatkowych kosztów z tytułu pośrednictwa Dyrektorów jednostek nadrzędnych w sprzedaży drewna.

(dowód: akta kontroli str. 27, 302-307)

1.17. Nadleśnictwo nie posiadało nieruchomości, które były wykorzystywane jako ośrodki wypoczynkowe lub wypoczynkowo-szkoleniowe czy szkoleniowo-doradcze.

(dowód: akta kontroli str. 398-404)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

W ramach realizacji umowy nr P237861 (z 12.06.2012 r.) stwierdzono zastosowanie niewłaściwej stawki za sprzedane drewno świerkowe, niezgodnej z warunkami umowy, w wyniku czego uzyskano wpływy niższe o 1.758 zł w stosunku do faktycznej wartości sprzedanego drewna.

Zgodnie z załącznikiem nr 1 do umowy cena za sprzedaż 1 m³ drewna sosnowego sortymentu WC0 1 ustalona została na 181 zł, WC0 2 – 210,38 zł, WC0 3 – 237,47 zł. Zgodnie z kwitami wywozowymi:

a) z 17.10.2012 r., upoważniony przedstawiciel Kupującego odebrał 27,73 m³ drewna świerkowego klasy WC0, w tym 5,83 m³ WC0 1, 15,66 m³ WC0 2 i 6,24 m³ WC0 3. Specjalista ds. gospodarki towarowej wystawiła fakturę VAT (z 17.10.2012 r.), w której dla całej partii sprzedanego drewna została zastosowana jednakowa stawka 181 zł za 1 m³. Za drewno świerkowe klasy WC0 2 w ilości 15,66 m³ należało naliczyć opłatę w kwocie 3.299,25 zł¹², naliczono 2.834,46 zł (464,79 zł mniej), za drewno świerkowe klasy WC0 3 w ilości 6,24 m³ należało naliczyć kwotę 1.481,81 zł¹³, naliczono 1.129,44 zł (352,37 zł mniej). Łączna wartość odebranego drewna wyniosła 5.836,29 zł netto, a naliczono 5.019,13 zł, zaniżając rzeczywistą wartość o 817,16 zł netto (1.005,11 zł brutto);

b) z 8.11.2012 r. - przedstawiciel Kupującego odebrał 27,04 m³ drewna świerkowego klasy WC0, w tym 9,84 m³ WC0 1, 13,41 m³ WC0 2 oraz 3,79 m³ WC0 3. W fakturze VAT (z 8.11.2012 r.) zastosowano jednakową stawkę 181 zł za 1 m³ dla całej partii sprzedanego drewna. Za drewno świerkowe klasy WC0 2 w ilości 13,41 m³ należało naliczyć opłatę w kwocie 2.825,22 zł, naliczono 2.427,21 zł (398,01 zł mniej), za drewno świerkowe klasy

¹² 15,66 m³ x 210,68 zł/m³.

¹³ 6,24 m³ x 237,47 zł/m³.

WC0 3 w ilości 3,79 m³ należało naliczyć kwotę 900,01 zł, naliczono 685,99 zł (214,02 zł mniej). Łącznie za odebrane drewno naliczono 4.894,24 zł netto zamiast 5.506,27 zł, zaniżając o 612,03 zł netto (752,80 zł brutto).

(dowód: akta kontroli str. 243-251, 256-261)

W sprawie przyczyn fakturowania drewna świerkowego klasy WC0 2 i WC0 3 w cenie klasy WC0 1 w ramach ww. umowy specjalista ds. gospodarki towarowej wyjaśnił m.in., że błędnie wprowadzona cena za drewno klasy WC0 2 WC0 3 została najprawdopodobniej powielona przez nieuwagę w trakcie przenoszenia danych z rejestratora i błąd nie został wówczas zauważony.

(dowód: akta kontroli str. 252-255)

W dniu 8 lipca 2014 r. wystawiono nabywcy faktury korygujące, a kwota 1.757,90 zł wpłynęła na rachunek Nadleśnictwa w dniu 21 lipca 2014 r.

(dowód: akta kontroli str. 851-853)

Uwagi dotyczące
badanej działalności

NIK zwraca uwagę, że drzewostany przeszlorębne (drzewostany, których wiek jest wyższy od przyjętego wieku dojrzałości rębnej) charakteryzują się niskim (niekiedy znikomym) przyrostem drewna. Wzrasta również prawdopodobieństwo obniżenia jakości drewna (jego deprecjacji), a w konsekwencji potencjalnych przychodów z gospodarki leśnej.

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie, mimo stwierdzonej nieprawidłowości, działalność Nadleśnictwa w zbadanym zakresie.

Ocena częściowa

2. Legalność, celowość, rzetelność i gospodarność wydatkowania środków w związku z prowadzoną działalnością.

2.1. Planowane i wykonane koszty pozyskania drewna w Nadleśnictwie w 2011 r. wyniosły 5.988.984 zł i 5.859.993 zł (97,9% planu), w tym zrywka 2.637.754 zł; w 2012 r. 6.200.737 zł i 5.844.088 zł (94,3% planu), w tym zrywka 2.774.967 zł oraz w 2013 r. 5.386.939 zł i 5.241.627 zł (97,3% planu), w tym zrywka 2.498.218 zł. Koszt pozyskania 1 m³ drewna wyniósł odpowiednio 43 zł, 46 zł i 41 zł, a koszt zrywki 1 m³ drewna w tym okresie wyniósł odpowiednio 21 zł, 24 zł i 21 zł.

Planowane i wykonane koszty odnowień i zalesień w 2011 r. wyniosły 793.648 zł i 902.356 zł (113,7% planu), w 2012 r. 1.026.671 zł i 1.007.216 zł (98,1% planu) oraz w 2013 r. 909.374 zł i 926.696 zł (101,9% planu).

(dowód: akta kontroli str. 134-135, 308)

2.2. W zakresie pozyskania drewna w PUL przewidziano na lata 2008-2017 pozyskanie grubizny w ilości 1.104.290 m³, tj. 110.429 m³ średniorocznie. W 2011 r. pozyskano 119.985 m³ grubizny, w 2012 r. 115.949 m³ i w 2013 r. 118.364 m³.

W PUL założono realizację odnowień i zalesień na łącznym obszarze 2.598,39 ha (średniorocznie 259,8 ha), w tym zalesienia na obszarze 359,80 ha. W latach 2011-2013 wykonano odnowienia i zalesienia na łącznym obszarze 560,28 ha, w poszczególnych latach: 153,23 ha (59% planu średniorocznego), 213,24 ha (82,1%) i 193,81 ha (74,6 %).

Koszty odnowień i zalesień (ewidencjonowane na koncie 5102, MPK 231) wyniosły:

- w 2011 r.: 746.538 zł, w tym koszty: sadzonek 284.433 zł, usług obcych 461.644 zł, wynagrodzeń z pochodnymi 461 zł,
- w 2012 r.: 813.235 zł, w tym koszty: sadzonek 275.255 zł, usług obcych 536.235 zł, wynagrodzeń z pochodnymi 1.745 zł,
- w 2013 r.: 705.884 zł, w tym koszty: sadzonek 226.167 zł, usług obcych 477.639 zł, wynagrodzeń z pochodnymi 2.078 zł.

(dowód: akta kontroli str. 135-136, 162, 309-311)

Oględziny przeprowadzone na próbie 3 powierzchni odnowień o łącznej powierzchni 4,84 ha wykazały, że zabiegi ujęte w ewidencji kosztów zostały wykonane. Uprawy były właściwie zabezpieczone, a na ich terenie nie stwierdzono śladów żerowania zwierzyny płowej.

Oględziny powierzchni położonej w oddziale 238d wykazały błędny opis składu gatunkowego (80% So, 20% Bk zamiast 80% So, 20% Brz) wykazanym w karcie ewidencyjnej drzewostanów. Zapis ten, będący skutkiem pomyłki, został skorygowany w dniu 24.06.2014 r. (w trakcie kontroli NIK).

(dowód: akta kontroli str. 414-422)

2.3. Pozyskanie i zrywkę drewna Nadleśnictwo zlecało każdorazowo po przeprowadzeniu postępowań o udzielenie zamówienia publicznego na usługi z zakresu gospodarki leśnej w Nadleśnictwie, obejmujących oprócz pozyskania i zrywki drewna również odnowienia, zalesienia i poprawki, zabiegi czyszczenia (wczesne i późne), przygotowanie gleby, pielęgnowanie upraw, grodzenie upraw. Analiza 3 postępowań o udzielenie zamówienia publicznego wykazała, że prowadzone były one w trybie przetargu nieograniczonego, zgodnie z przepisami ustawy PZP.

(dowód: akta kontroli str. 312-323)

2.4. Obciążenie Nadleśnictwa na utrzymanie jednostek nadrzędnych odpowiadało kwotom planowanym i w latach 2011-2013 wyniosło odpowiednio w latach 771.000 zł, 866.700 zł oraz 820.400 zł.

(dowód: akta kontroli str. 138)

2.5. W latach 2011-2013 koszty wynagrodzenia pracowników Nadleśnictwa wynosiły odpowiednio: 4.294,2 tys. zł, 4.846,5 tys. zł i 4.787,4 tys. zł. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie wynosiło odpowiednio: 6.506 zł, 7.212 zł i 7.254 zł, przy czym w 2011 r. w służbie leśnej 7.033 zł, w administracji poza służbą leśną 5.945 zł, na stanowiskach robotników 3.415 zł. W latach 2012-2013 przeciętne miesięczne wynagrodzenie w tych grupach wynosiło odpowiednio: 7.970 zł, 5.667 zł i 4.265 zł oraz 7.723 zł, 6.497 zł i 4.333 zł. Największy wzrost wynagrodzenia nastąpił w 2012 r. w grupie robotników o 24,9% oraz w służbie leśnej o 13,3%. W 2013 r. największy wzrost przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia, w porównaniu do 2012 r., nastąpił w grupie pracowników administracji poza służbą leśną o 14,6%.

Wskaźnik inflacji w 2012 r. w stosunku do 2011 r. wyniósł 3,7%, a w 2013 r. w stosunku do 2012 r. wyniósł 0,9%¹⁴.

(dowód: akta kontroli str. 137)

Nadleśniczy wyjaśnił, że zwiększone przeciętne wynagrodzenie było głównie wynikiem decyzji i pism Dyrektora Generalnego LP dotyczących podwyżek stawki wyjściowej, awansów płacowych, nagród motywacyjnych.

(dowód: akta kontroli str. 324-326)

2.6. W latach 2011-2013 nakłady na inwestycje wyniosły odpowiednio: 1.772.450 zł, 993.431 zł oraz 2.928.261 zł i dotyczyły głównie budowy: dróg leśnych, mostów, biurowca Nadleśnictwa oraz rewitalizacji zbiorników wodnych.

(dowód: akta kontroli str. 327-329)

Badanie 3 inwestycji (o wartości stanowiącej 32% ogółem nakładów na inwestycje w kontrolowanym okresie), tj. budowy drogi leśnej wywozowej w 2011 r. w leśnictwie Pobądz (za kwotę 849.004 zł), modernizacji mostu w leśnictwie Bąbnica na rzece Leszczyńska w 2012 r. (o wartości 267.198 zł) oraz budowy drogi leśnej w leśnictwie Pobądz w 2013 r. (o wartości 709.467 zł) wykazało, że były one uzasadnione względami ochrony przeciwpożarowej, a ich realizacja odbywała się oszczędnie (wybrano najlepsze oferty w ramach postępowań o udzielenie zamówienia publicznego). Postępowania o udzielenie zamówienia prowadzone były zgodnie z przepisami ustawy PZP, a roboty budowlane zostały wykonane zgodnie z warunkami określonymi w umowach zawartych z wykonawcami.

(dowód: akta kontroli str. 330-335, 349-357)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności Nadleśnictwa w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

¹⁴ Komunikaty Prezesa GUS w sprawie średniorocznego wskaźnika towarów i usług konsumpcyjnych ogłoszone w MP z 2014 r., poz. 94 za 2013 r., MP z 2013 r., poz. 30 za 2012 r. i MP z 2012 r., poz. 23 za 2011 r.

W dniu 25.07.2013 r. Nadleśnictwo przystąpiło do użytkowania drogi leśnej nr 220/243/4P w leśnictwie Pobądz bez zawiadomienia właściwego organu o zakończeniu budowy, mimo obowiązku określonego w art. 54 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane¹⁵. Droga leśna nr 220/243/4P wybudowana została na podstawie pozwolenia na budowę (z 3.10.2012 r.) wydanego przez Starostę Białogardzkiego. W treści decyzji o pozwoleniu na budowę Inwestor został zobowiązany do zawiadomienia właściwego organu nadzoru budowlanego o zakończeniu robót budowlanych co najmniej 21 dni przed zamierzonym terminem przystąpienia do użytkowania obiektu budowlanego.

Według zapisów dziennika budowy roboty budowlane ostatecznie zakończono i odebrano 19.09.2013 r. W oświadczeniu kierownika budowy z 19.09.2013 r. stwierdzono zgodność wykonanych robót z projektem i warunkami pozwolenia na budowę oraz przepisami. W dniu 25.07.2013 r. dokonano protokolarnego odbioru wykonanych robót. Komisja postanowiła roboty odebrać i przekazać drogę do użytkowania bez uwag. Do dnia kontroli NIK, tj. do 15.07.2014 r., Nadleśnictwo Tychowo nie złożyło stosownego zawiadomienia.

Przepis art. 54 Prawa budowlanego stanowi, że do użytkowania obiektu budowlanego, na którego wzniesienie jest wymagane pozwolenie na budowę, można przystąpić, po zawiadomieniu właściwego organu o zakończeniu budowy, jeżeli organ ten, w terminie 21 dni od dnia doręczenia zawiadomienia, nie zgłosi sprzeciwu w drodze decyzji.

(dowód: akta kontroli str. 330-335, 337-345, 363-377)

Odpowiedzialnym za prowadzenie spraw melioracyjno – budowlanych w Nadleśnictwie Tychowo był specjalista ds. melioracyjno – budowlanych, który wyjaśnił, że nie zwrócił uwagi w trakcie analizy pozwolenia na budowę na nałożony obowiązek na Inwestora, dotyczący zgłoszenia zamiaru użytkowania drogi.

(dowód: akta kontroli str. 336, 346-348)

Według informacji uzyskanej w trybie art. 29 ust. 1 pkt 2 lit. f oraz art. 40 ust. 7 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli¹⁶ od Powiatowego Inspektora Nadzoru Budowlanego w Białogardzie, do dnia 21.07.2014 r. Nadleśnictwo Tychowo nie złożyło tego zawiadomienia.

(dowód: akta kontroli str. 358-359)

Specjalista ds. melioracyjno – budowlanych w Nadleśnictwie oświadczył, że zawiadomienie o zakończeniu robót budowlanych dotyczących budowy drogi leśnej nr 220/243/4P zostało złożone w Powiatowym Inspektoracie Nadzoru Budowlanego w Białogardzie w dniu 24.07.2014 r.

(dowód: akta kontroli str. 391)

Ocena cząstkowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie, mimo stwierdzonej nieprawidłowości, działalność Nadleśnictwa w zbadanym zakresie.

3. Planowanie i wykorzystanie środków funduszu leśnego.

Nadleśnictwo naliczyło odpis podstawowy na fundusz leśny (dalej: FL) w wysokości 4.410,4 tys. zł w 2011 r., 5.823 tys. zł w 2012 r. i 3.423 tys. zł w 2013 r. W tym okresie Nadleśnictwo nie otrzymywało środków z FL na wyrównywanie niedoborów powstających przy realizacji zadań gospodarki leśnej, pomimo wykazania w 2012 r. straty na działalności leśnej, skorygowanej o równowartość odpisów amortyzacyjnych rzeczowych aktywów trwałych sfinansowanych ze źródeł zewnętrznych w wysokości 906,9 tys. zł.

Nadleśnictwo otrzymało środki z FL na dofinansowanie realizacji innych zadań w kwotach odpowiednio: 325,1 tys. zł, 265,4 tys. zł i 184,6 tys. zł.

Środki z FL zostały wykorzystane na finansowanie zadań określonych w art. 58 ust. 2 ustawy z dnia 28 września 1991 r. o lasach¹⁷ (dalej: ustawa o lasach), tj. testowanie zachowania potomstw, realizacja programu mikoryzacji, zwalczanie owadów techniką lotniczą, zalesienia w ramach Krajowego Programu Zwiększania Lesistości - łącznie na kwotę 247.980 zł, realizacja projektu „stanowisko leśniczego” – 31.086 zł, sporządzanie planu urządzenia lasu –

¹⁵ Dz.U. z 2013 r. poz. 1409 ze zm.

¹⁶ Dz.U. z 2012 r. poz. 82 ze zm., dalej: ustawa o NIK.

¹⁷ Dz.U. z 2014 r., poz. 1153 j.t.

łącznie 496.000 zł, a także na szkolenie z wizytacji zalesień - 126 zł (art. 58 ust. 3 ustawy o lasach). W badanym okresie Nadleśnictwo nie posiadało niewykorzystanych środków FL.

(dowód: akta kontroli str. 142, 432-435, 440-443)

Nadleśnictwo naliczało odpis podstawowy na FL stanowiący iloczyn wartości sprzedaży drewna za dany miesiąc i wskaźnika odpisu obowiązującego w danym roku określonego przez Dyrektora RDLP. Badanie przekazywania odpisu podstawowego, przeprowadzone na podstawie operacji dokonywanych w 6 miesiącach: maj i wrzesień każdego roku wykazało, że odpis na FL obliczono w prawidłowej wysokości. Zgodnie z ustalonymi zasadami przyjętymi w LP kwoty odpisu przekazywano do 25 dnia miesiąca następującego po miesiącu, którego dotyczył odpis.

(dowód: akta kontroli str. 444-471)

W okresie objętym kontrolą Nadleśnictwu udostępniono wyniki 31 badań naukowych, sfinansowanych ze środków FL.

(dowód: akta kontroli str. 472-474)

W sprawie sposobu wykorzystania tych wyników Nadleśniczy wyjaśnił, że „otrzymane opracowania i wyniki prac badawczych umożliwiają między innymi: dostęp pracownikom lasów do tych opracowań, podnoszenie na wyższy poziom wiedzy pracowników LP, możliwość wdrażania osiągnięć nauki w praktyce leśnej”. Ponadto w sprawie uzyskanych korzyści finansowych w rezultacie wdrożenia tych badań Nadleśniczy wskazał, m.in. że „trudno jest jednoznacznie ocenić i wycenić efekty finansowe, natomiast wzrost poziomu kwalifikacji i wiedzy fachowej pracowników naszej jednostki pozwala efektywniej wykonywać zadania ujęte w dokumencie *Polityka Leśna Państwa - wydany przez Ministerstwo Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa zatwierdzonym przez Radę Ministrów w 1997 r. Dokument ten wyznacza nadrzędne cele polityki leśnej jako kompleksu działań kształtujących stosunek człowieka do lasu, zmierzających do zachowania w zmieniającej się rzeczywistości przyrodniczej i społeczno-gospodarczej warunków do trwałej, w nieograniczonej perspektywie czasowej, wielofunkcyjności lasów, ich wszechstronnej użyteczności i ochrony oraz roli w kształtowaniu środowiska przyrodniczego, zgodnie z obecnymi i przyszłymi oczekiwaniami społeczeństwa*”.

(dowód: akta kontroli str. 436-437)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności Nadleśnictwa w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność Nadleśnictwa w zbadanym zakresie.

Ocena cząstkowa

4. Sytuacja majątkowo – finansowa Nadleśnictwa.

4.1. Ocena systemu organizacji rachunkowości

Opis stanu
faktycznego

Księgi rachunkowe prowadzone były w siedzibie Nadleśnictwa w programie System Informatyczny Lasów Państwowych (SILP) w podsystemie *Finanse i Księgowość*, a ponadto w podsystemach SILP prowadzone były księgi pomocnicze dla:

- środków trwałych, wartości niematerialnych i prawnych, środków trwałych w budowie oraz dokonywanych odpisów amortyzacyjnych w podsystemie *Infrastruktura*,
- wartości lasów i gruntów w podsystemie *Las* (ewidencja pozabilansowa),
- umów o finansowanie i dofinansowanie projektów ze źródeł zewnętrznych, dla których jest wymóg stosowania oznaczenia operacji kodem księgowym w podsystemie *Planowanie*,
- rozrachunków z pracownikami, w tym imienne karty wynagrodzeń w podsystemie *Kadry i Płace*,
- rezerw na świadczenia pracownicze w podsystemie *Kadry i Płace*,
- zapasów w magazynie w podsystemie *Gospodarka Towarowa*,
- sprzedaży w podsystemie *Gospodarka Towarowa*,
- kosztów według typów działalności oraz w układzie kalkulacyjnym w podsystemie *Las*.

W systemie SILP zostały zdefiniowane raporty umożliwiające uzyskanie danych dla celów analitycznych i zarządczych. Do tworzenia niestandardowych raportów wykorzystywany był także pakiet *Business Objects*. Wyżej wymienione aplikacje oferowały zestawy raportów obejmujące główne płaszczyzny funkcjonowania jednostki, a w szczególności: planowania,

gospodarki leśnej, gospodarki towarowej, kadr i płac, infrastruktury, finansów i księgowości, sprzedaży drewna, zamówień publicznych, dotacji na projekty, sprawozdawczości wewnętrznej i zewnętrznej.

Wybrane operacje gospodarcze wprowadzane były do ksiąg rachunkowych zapisem automatycznym, na podstawie danych wprowadzonych do podsystemów SILP. Księgowane zapisem automatycznym były operacje dotyczące:

- naliczenia amortyzacji i umorzenia
- rozliczenia niedoborów i nadwyżek w środkach trwałych
- listy płac
- rezerwy na świadczenia pracownicze
- sprzedaży
- wydanie materiałów i produktów na własne potrzeby oraz jako deputatów
- rozliczenie niedoborów i nadwyżek produktów i materiałów.

Z podsystemów SILP *Finanse i Księgowość* do innych podsystemów przenoszone automatycznie były dane o wykorzystaniu i eksploatacji środków trwałych, nakładach na środki trwałe w budowie oraz o wykonaniu planu.

(dowód: akta kontroli str. 437-439, 477-478)

Sprawozdanie finansowe Nadleśnictwa sporządzane było na formularzach przekazywanych corocznie przez Dyрекcję Generalną LP za pośrednictwem RDLP według zasad i wzorów, określonych corocznie przez Dyrektora Generalnego LP zarządzeniem w sprawie zasad prezentacji danych w sprawozdaniu finansowym PGL LP za dany rok przez jednostki organizacyjne LP. Przed sporządzeniem sprawozdania Nadleśnictwo dokonało potwierdzenia sald z innymi jednostkami organizacyjnymi LP.

Sprawozdanie finansowe Nadleśnictwa za każdy rok podlegało badaniu przez niezależnego biegłego rewidenta (który wydał o tych sprawozdaniach opinie bez zastrzeżeń). Po zbadaniu przez biegłego rewidenta sprawozdania finansowe były przekazywane RDLP w wersji podpisanej i dodatkowo w wersji elektronicznej.

(dowód: akta kontroli str. 480-481, 620-747)

4.2. Ocena wybranych transakcji/zdarzeń gospodarczych oraz prawidłowości ujęcia ich w księgach rachunkowych

Opis stanu faktycznego

W latach 2011-2012 w Nadleśnictwie nie dokonywano centralizacji amortyzacji. W 2013 r. w Nadleśnictwie scentralizowano część amortyzacji w kwocie 476 tys. zł. Centralizacja amortyzacji, polegająca na przekazaniu części środków pieniężnych przeznaczonych na inwestycje rzeczowe do dyspozycji RDLP, została dokonana na podstawie decyzji Dyrektora RDLP¹⁸.

(dowód: akta kontroli str. 488-489, 493-496)

Podział zysków Nadleśnictwa dokonywany był decyzjami Dyrektora RDLP¹⁹. Zysk za 2011 r. w kwocie 2.775.417 zł przeznaczony został na zwiększenie kapitału zasobów LP w wysokości 2.643.417 zł, cele społecznie użyteczne - 110.000 zł oraz na ZFŚS. - 22.000 zł. Strata w 2012 w kwocie -92.993 zł obciążała w całości kapitał zasobów LP. Zysk za rok 2013 w kwocie 1.697.956 zł przeznaczony został w wysokości 135.800 zł na cele społecznie użyteczne i 1.562.156 zł na zwiększenie kapitału zasobów LP.

(dowód: akta kontroli str. 513-526)

W latach 2011-2013 Nadleśnictwo dokonywało sprzedaży drewna ZSLP, co zostało opisane w pkt 1.8 niniejszego wystąpienia. Ponadto w okresie objętym kontrolą Nadleśnictwo dokonywało transakcji sprzedaży z jednostkami organizacyjnymi LP, tj. nadleśnictwami: Drawsko, Manowo, Miastko, Połczyn, Świdwin, Ustka, Warcino, Trzebielino, Czarnobór, Białogard, Bobolice, Bytów, Czaplonek, Czarne., Człuchów, Damnica, Dretyń, Gościno, Karnieszewice, Leśny Dwór, Łupawa, Niedźwiady, Osusznica, Polanów, Sławno, Szczecinek, Świerczyna, Złocieniec, Borne Sulino. Z tego tytułu osiągnęło w kontrolowanym okresie wpływy w wysokości 3.435.261 zł, z czego 1.509.923 zł w 2011 r.,

¹⁸ Zarządzenie nr 23/27 z dnia 14 maja 2013 roku w sprawie zatwierdzenia Planu Finansowo-Gospodarczego Nadleśnictwa Tychowo na 2013 rok, znak EA-0333-6/13

¹⁹ Decyzja nr 16 z 30.06.2012 r., nr 48 z 3.07.2013 r. oraz nr 41 z 25.06.2014 r.

1.137.989 zł w 2012 r. oraz 787.349 zł w 2013 r. Przedmiotem sprzedaży, oprócz drewna ZSLP, były sadzonki oraz refakturowanie kosztów organizacji narad dla nadleśnictw. Przy sprzedaży sadzonek ceny kalkulowane były z wykorzystaniem zasad ewidencjonowania kosztów produkcji szkółkarskiej w jednostkach organizacyjnych LP, ustalanych metodą rachunku ciągłego (zarządzenie nr 16 Dyrektora RDLP z dnia 25.02.2008 r.).

Analiza 5 wybranych faktur sprzedaży sadzonek o łącznej wartości 168.517 zł wykazała zgodność stosowanych cen z kosztami bezpośrednimi wyliczonymi przy produkcji sadzonek, według zasady określonej w zarządzeniu.

W okresie objętym kontrolą Nadleśnictwo dokonywało zakupów towarów i usług w jednostkach organizacyjnych LP dotyczących m.in. szkoleń, nasion, sadzonek, usług promocyjnych, materiałów edukacyjnych. Obroty z tego tytułu wyniosły w kontrolowanym okresie 1.090.645 zł, tj. odpowiednio: 247.299 zł, 302.332 zł i 541.014 zł.

(dowód: akta kontroli str. 558-574)

W roku 2011 i 2013 Nadleśnictwo sprzedawało środki trwale (samochód osobowy, telefony komórkowe, przyczepy, kosiarkę) i osiągnęło zysk odpowiednio 4.947 zł i 20.844 zł.

W 2012 r. w wyniku sprzedaży środków trwałych udzielono bonifikaty na kwotę 71.131 zł (przy sprzedaży mieszkań służbowych). Analiza dokumentacji sprzedaży 3 mieszkań służbowych²⁰ wykazała, że sprzedaż była realizowana zgodnie z wymogami określonymi w art. 40a ustawy o lasach. Zastosowane obniżenia ceny przysługiwały dotychczasowym najemcom, a ich wysokość wynikała z posiadanego stażu zatrudnienia w LP.

(dowód: akta kontroli str. 544-553)

Nadleśnictwo nie posiadało zapasów, które utraciły wartość użytkową, w tym zapasów drewna.

(dowód: akta kontroli str. 541-543)

Należności przeterminowane dotyczyły głównie odsetek od nieterminowej zapłaty za drewno (11.971 zł), należności za odebrane drewno w 2011 i 2012 r. (6.777 zł i 32.391 zł) oraz kar z tytułu nierealizowania umów sprzedaży drewna w 2012 i 2013 roku (17.648 zł oraz 24.773 zł). Powyższe należności stanowiły 85,4% należności przeterminowanych ogółem w 2011 r., 98,1% w 2012 r. oraz 97,5% w 2013 r. Nadleśnictwo naliczało i egzekwowało odsetki od należności przeterminowanych, poprzez wysyłanie wezwań oraz dochodzenie na drodze sądowej.

W okresie objętym kontrolą odpisem aktualizującym objęta była kwota należności przedawnionej 11.971 zł. Dotyczyła ona odsetek od należności głównej naliczonej za nieterminową płatność za drewno (zaległość od 1998 r. od kontrahenta²¹ w upadłości od 2003 r.). Wierzytelność została zgłoszona do masy upadłości dłużnika.

(dowód: akta kontroli str. 593-600)

W latach 2011-2013 naliczono kary 43 odbiorcom w łącznej kwocie 158.698,58 zł. W jednym przypadku w związku z nierealizowaniem umowy w 2013 r. została naliczona kara w kwocie 23.658,44 zł. W związku z odmową zapłaty kary Nadleśnictwo skierowało sprawę na drogę sądową i uzyskało wyrok zasądający od pozwanego kontrahenta całą kwotę 23.658,44 zł wraz z odsetkami ustawowymi od 5 października 2013 r. do dnia zapłaty. Wyrok uprawomocnił się 21.08.2014 r.

(dowód: akta kontroli str. 298-301, 597-600)

W latach objętych kontrolą Nadleśnictwo nie pobierało rekompensat z tytułu opóźnień w płatności na podstawie art. 10 ustawy z dnia 8 marca 2013 r. o terminach zapłaty w transakcjach handlowych²².

(dowód: akta kontroli str. 589-591)

Zobowiązania zostały wycenione prawidłowo, a w badanym okresie nie występowały przypadki płatności zobowiązań po terminie.

(dowód: akta kontroli str. 592, 626, 666, 711, 800-802)

²⁰ Lokal mieszkalny - nr inwentarzowy 110/151/6/4 o wartości księgowej 27.770 zł, osiągnięte przychody 5.998 zł, wynik na sprzedaży -21.772 zł; budynki mieszkalne: nr inwentarzowy 110/140/1 o wartości księgowej 44.302 zł, osiągnięty przychód ze sprzedaży 10.065 zł, wynik na sprzedaży -33.237 zł; nr inwentarzowy 110/140/2 o wartości księgowej 43.747 zł, osiągnięty przychód ze sprzedaży 10.890 zł, wynik na sprzedaży -32.857 zł.

²¹ Płyty-Karlino S.A. w upadłości.

²² Dz.U. z 2013 r., poz. 403.

W okresie objętym kontrolą Nadleśnictwo nie posiadało akcji i udziałów.

(dowód: akta kontroli str. 626, 666, 711, 748)

Ewidencja ilościowa i wartościowa lasów i gruntów prowadzona była pozabilansowo w systemie *Las*. W ewidencji pozabilansowej wg stanu na dzień 31 grudnia 2011 r. ujęto nieruchomości o powierzchni 22.276,58 ha o wartości 767.055,6 tys. zł, w tym lasy - 20.999,6 ha o wartości 764.348,6 tys. zł; na dzień 31 grudnia 2012 r. - ogółem 22.274,57 ha o wartości 768.461,9 tys. zł, w tym lasy 20.998 ha o wartości 765.696,2 tys. zł oraz na dzień 31 grudnia 2013 r. - ogółem 22.271,86 ha o wartości 704.534,7 tys. zł., w tym lasy stanowiły 20.995,34 ha o wartości 702.009,7 tys. zł.

Do ksiąg rachunkowych wprowadzono wartość lasów i gruntów nabytych na podstawie aktów notarialnych (w przypadku zakupu lub zamiany). W latach 2011-2013 w ewidencji bilansowej ujęto 2,66 ha lasów o wartości 12,5 tys. zł.

(dowód: akta kontroli str. 555-557)

4.3. Ocena sytuacji majątkowo – finansowej jednostki.

Opis stanu
faktycznego

NIK ocenia sytuację finansowo-majątkową Nadleśnictwa jako stabilną. W latach 2011-2013 suma bilansowa systematycznie rosła od 16.710,9 tys. zł w 2011 r. do 18.954,9 tys. zł w 2013 r. Najistotniejszym wartościowo składnikiem aktywów były rzeczowe aktywa trwałe, przede wszystkim budynki i budowle oraz obiekty inżynierii lądowej i wodnej, które stanowiły w kolejnych latach 46,2%, 49,2% i 52% sumy aktywów. W pozycji tej ujęto głównie wartość dróg leśnych, zbiorników retencyjnych oraz nieruchomości zabudowanych, która wzrosła z 7.726,9 tys. zł do 9.855,3 tys. zł (a wzrost ich wartości wynikał głównie z realizacji inwestycji).

Istotnym składnikiem aktywów Nadleśnictwa w analizowanym okresie (od 33,9% w 2011 r. do 31% w 2013 r.) były także inwestycje krótkoterminowe, które obejmowały środki pieniężne na rachunkach bieżących i na lokatach (tj. od 5.676,9 tys. zł do 5.899,8 tys. zł).

Aktywa Nadleśnictwa finansowane były przede wszystkim kapitałem zasobów, który wynosił w 2011 r. 8.194.031 zł (co stanowiło 49% sumy pasywów), w 2012 r. 10.894.207 zł (65,2%), a w 2013 r. 10.378.007 zł (54,75% sumy pasywów).

Wzrost kapitału zasobów w 2012 r. wynikał z przeznaczenia części zysku na jego zwiększenie, natomiast spadek wartości kapitału w 2013 r. wynikał z przekazania środków pieniężnych w kwocie 476 tys. zł do RDLP (amortyzacja zcentralizowana) oraz z rozliczenia straty za 2012 r. w kwocie -92.993 zł.

Przychody ze sprzedaży wyniosły w 2011 r. 25.812,9 tys. zł, w 2012 r. 22.386,5 tys. zł i w 2013 r. 22.733,3 tys. zł. Przychody ze sprzedaży drewna stanowiły odpowiednio: 99,5%, 99,4% i 99,3% przychodów ogółem ze sprzedaży. W wyniku znacznego spadku przychodów w 2012 r. strata ze sprzedaży wyniosła -982,3 tys. zł. Jednocześnie jednak Nadleśnictwo odnotowało zysk na pozostałej działalności operacyjnej w wysokości 753,1 tys. zł (na który składały się przede wszystkim przychody z tytułu rozwiązania odpisów aktualizujących, dotacje i dopłaty, przychody z dzierżawy i najmu), a na działalności finansowej zysk 279,2 tys. zł (obejmujący głównie odsetki bankowe).

(dowód: akta kontroli str. 327-329, 607-613)

Zastępca Nadleśniczego wyjaśnił, że „spadek przychodów w Nadleśnictwie w 2012 r. nastąpił na skutek załamania się rynku odbiorców drewna. Część nabywców nie zrealizowała umów zakupu drewna, odstępując od ich realizacji, w wyniku czego zostały naliczone karty umowne. Nadleśnictwo sprzedawało drewno nieodebrane przez nabywców oraz drewno z puli sprzedaży detalicznej w aplikacji e-drewno. Ze względu na dekoniunkturę na rynku drzewnym nabywcy występowali z wnioskami o przedłużenie realizacji umów sprzedaży na rok 2013. Na podstawie zaistniałej sytuacji kierownictwo podjęło decyzję dotyczącą prowadzenia oszczędnej gospodarki finansowej realizując zadania obligatoryjne”.

(dowód: akta kontroli str. 614-619)

W 2013 r. nastąpił wzrost przychodów ze sprzedaży o 346,7 tys. zł przy jednoczesnym spadku kosztów o 1.903,5 tys. zł w stosunku do 2012 r. (w 2013 r. koszty działalności podstawowej Nadleśnictwa zmniejszono o 2.009.853 zł).

(dowód: akta kontroli str. 601, 607)

Zastępca Nadleśniczego w wyjaśnieniach wskazał, że „osiągnięte przychody w 2013 r. ze sprzedaży drewna były wynikiem uzyskania wyższych cen sprzedaży drewna w PL-D. Natomiast koszty wykonane zostały zgodnie z zakresem rzeczowym zadań określonych w planie na 2013 r. Na przykład odnowienia i zalesienia w 2012 r. wyniosły 213,24 ha, a w 2013 r. 193,81 ha. Dodatkowo na zmniejszenie kosztów miały wpływ ceny jednostkowe wykonania usług osiągnięte w wyniku postępowań przetargowych”.

(dowód: akta kontroli str. 614-619)

Wskaźniki płynności przyjmowały wysokie wartości. Wskaźniki zadłużenia utrzymywały się na niskim poziomie, co wskazuje na bezpieczną strukturę finansowania i brak zagrożenia dla terminowego regulowania zobowiązań. Wskaźniki rentowności w 2011 i 2013 pozostawały na wysokim poziomie. Ujemne wartości w 2012 r. były skutkiem gorszych wyników sprzedaży drewna w 2012 r. w związku z przejściowym załamaniem rynku odbiorców.

W analizowanym okresie skrócił się cykl obrotu należnościami handlowymi - z 24 dni w 2011 r. do 13 dni w 2013 r., przy jednoczesnym wydłużeniu średniego okresu regulowania zobowiązań handlowych. Wzrost zobowiązań handlowych w 2013 r. w stosunku do 2012 r. wyniósł 31%²³.

(dowód: akta kontroli str. 612-613)

W sprawie przyczyn wzrostu zobowiązań handlowych Zastępca Nadleśniczego wyjaśnił: „wzrost zobowiązań handlowych z tytułu dostaw robót i usług wynikał z zakresu prac wykonywanych przez Zakłady Usług Leśnych w grudniu 2013 r., dotyczących pozyskania drewna oraz zadań związanych z rozliczeniem robót polegających na remoncie dróg”.

(dowód: akta kontroli str. 614-619)

W 2013 r. nastąpił istotny spadek należności handlowych z tytułu dostaw i usług o 874,4 tys. zł w stosunku do 2012 r. Zastępca Nadleśniczego wyjaśnił, że znaczny spadek należności z tytułu dostaw robót i usług był związany z wprowadzeniem przez Dyrektora Generalnego LP (zarządzeniem z 15.11.2012 r. w sprawie sprzedaży drewna przez PDGL LP na 2013 rok) formy przedpłaty jako jednej z form płatności.

(dowód: akta kontroli str. 614-619)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności Nadleśnictwa w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Ocena cząstkowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność Nadleśnictwa w badanym obszarze.

IV. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ust. 1 i 2 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do Dyrektora Delegatury NIK w Szczecinie.

Szczecin, dnia 29 października 2014 r.

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Szczecinie

²³ Wskaźniki obrotu należności i zobowiązań handlowych wyliczono jako iloraz wartości - odpowiednio należności i zobowiązań - według stanu na ostatni dzień roku obrotowego oraz przychodów ze sprzedaży, pomnożony przez 360 dni.

